

Оксана Доманюк — кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець, Україна.

Коло наукових інтересів: актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти; підготовка фахівців дошкільної освіти у закладах вищої освіти до роботи з дітьми; формування базових якостей у дітей передшкільного віку; проблеми соціалізації дітей у закладах дошкільної освіти; сенсорно-пізнавальний та логіко-математичний розвиток дітей раннього та передшкільного віку.

e-mail: domanukoksana@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9955-4999>

УДК 37.015.311

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-41-50>

СТВОРЕННЯ ЦІННІСНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У статті обґрунтовано актуальність створення ціннісного середовища закладу вищої освіти як одну з умов особистісно-професійного зростання та фахового становлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Метою статті є представлення результатів авторського наукового дослідження, зокрема формування особистісно-мотиваційного компонента готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку». Розкрито особливості впровадження різних форм та методів роботи (тренінгів, волонтерських заходів, позааудиторного спілкування, ведення щоденників самопізнання, складання програми самовдосконалення тощо). Акцентовано увагу на тому, що емоційне благополуччя у процесі здобуття вищої освіти є обов'язковою умовою розвитку особистості, запорукою успіху освітньої діяльності та професійного становлення майбутнього фахівця. Зроблено висновки, що впроваджені форми та методи роботи сприяють формуванню доброзичливих стосунків та ціннісних орієнтацій учасників освітнього процесу.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти; ціннісне середовище; доброзичливість дітей старшого дошкільного віку; підготовка майбутніх вихователів.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Процеси реформування та модернізації, які відбуваються сьогодні в системі вищої освіти, зокрема й педагогічної, об'єктивно впливають на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб суспільства у кваліфікованих фахівцях, що окреслює відповідні зміни у фаховій підготовці вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку. Саме тому сучасні освітні напрями в галузі дошкільної освіти вимагають фахівця нового типу і висувають новітні вимоги до його професійної компетентності.

Стандарт вищої освіти України за першим (бакалаврським) рівнем, галузі знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальності 012 – «Дошкільна освіта» передбачає формування низки

компетентностей випускника: інтегральної, загальних (з-поміж яких у контексті власного дослідження ми виокремлюємо КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії) та спеціальних (фахових) (КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага); КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки; КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу) [1].

Підкреслимо, що розвиток зазначених компетентностей є результативнішим у комфортному ціннісному середовищі закладу вищої освіти (ЗВО). Необхідною умовою при цьому визначаємо сформованість особистісно-мотиваційного компонента готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності, зокрема формування доброзичливості старших дошкільників. Це пов'язано з важливістю врахування особистісного ставлення та мотивів студентів, які підштовхують їх до оволодіння основами майбутньої професійної діяльності, свідомого ставлення до освітньої роботи з дітьми, проявів пізнавальної активності. Цінності професійної діяльності здобувачів освіти пов'язані з їхніми ціннісними орієнтаціями. Саме цінності суттєво впливають на спосіб мислення та діяльність педагога, перебіг емоційних і мотиваційних процесів, розвиток і становлення його інтересів [2, с. 44].

Аналізуючи стратегічну мету освітнього процесу вищої школи, І. Бех наголошує, що вона полягає у вихованні студентської молоді, «становленні її ціннісних орієнтацій і життєвих смислів» [3, с. 405]. Науковець зауважує, що особистісні цінності утворюють внутрішній стрижень особистості. Вони допомагають перетворити соціальні норми та ідеали на особистісні правила життєдіяльності. У професійному становленні майбутнього педагога необхідно акцентувати увагу на його власному особистісному зростанні, головною складовою якого є моральність. Вагомість зазначеного насамперед стосується підготовки фахівців дошкільного профілю, які першими після батьків ознайомлюють дітей із людськими цінностями, привчають дотримуватися встановлених правил поведінки в соціумі, реалізуючи завдання морального виховання [3, с. 406].

Звернемо увагу, що в Державному стандарті дошкільної освіти (Базовий компонент дошкільної освіти, 2021 р.) зазначено, що основною цінністю дошкільної освіти є визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості [4]. Окремі фахівці (Г. Беленька, Н. Гавриш, Н. Лисенко, Л. Лохвицька, В. Ляпунова, І. Онищук та ін.) акцентують увагу на залежності ефективності освітнього процесу в закладі дошкільної освіти від якості підготовки нової генерації педагогічних кадрів дошкільної ланки, адже вихователь – значущий дорослий, особистість, від якої залежить не лише організація освітнього процесу, а й певною мірою розвиток особистісних цінностей, моральних переконань, набуття життєвого соціального досвіду, навичок міжособистісних стосунків [5], [6], [7].

Таким чином, підготовка здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» передбачає спрямованість освітнього процесу вищої школи на становлення у студентів відповідних особистісних ціннісних орієнтацій, які впливають на ефективність дій, націлених на розвиток базових особистісних якостей дітей передшкільного віку, зокрема доброзичливості, а також відповідної позитивної професійної мотивації. З огляду на зазначене виникає необхідність удосконалення середовища ЗВО, яке повинно бути гармонійним, комфортним, ціннісним, сприятливим для особистісного й професійного зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. Проблема професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти розглядається фахівцями в контексті вимог нової освітньої парадигми. Так, питання загальної професійної підготовки майбутніх фахівців є предметом значної кількості сучасних досліджень (К. Ангеловські, В. Андрущенко, В. Безпалько, І. Бех, І. Зязюн, Н. Кічук, В. Кремень, В. Кузь, А. Ліненко, Р. Пріма, О. Савченко, А. Столяр, О. Сухомлинська та ін.).

Психолого-педагогічні аспекти фахового становлення майбутнього вихователя в умовах ЗВО розкривають Л. Артемова, Г. Беленька, А. Богуш, З. Борисова, Н. Гавриш, О. Гомонюк, І. Дичківська, Л. Зданевич, Л. Загородня, Н. Денисенко, Є. Карпова, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, М. Машовець, С. Нечай, М. Олійник, І. Онищук, З. Плохій, О. Семенов, Г. Сухорукова, Т. Танько та ін.

Метою статті є представлення результатів авторського наукового дослідження, зокрема формування особистісно-мотиваційного компонента готовності здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до формування доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку. Завдання – розкрити форми і методи забезпечення ціннісного середовища закладу вищої освіти задля сформованості досліджуваного феномену.

Методика дослідження. Задля особистісно-професійного зростання майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, розвитку їхніх ціннісних орієнтацій та підготовки до формування доброзичливості дітей старшого дошкільного віку нами було забезпечено створення ціннісного середовища ЗВО засобами доброзичливого спілкування та взаємодії як найвищої моральної чесноти. Із цією метою було використано такі форми і методи роботи:

- тренінги: «Добро починається з тебе», «Доброзичливий педагог – доброзичливі діти», «Як ми сприймаємо себе?», «Дорога до себе як педагога», «Доброзичливе спілкування – основа гуманності», «Разом творимо добро»;

- волонтерські заходи: «Чужих дітей не буває», «День спонтанного вияву доброти», «Добрий Ангел на тиждень» тощо;

- позааудиторне спілкування (консультації, екскурсії, подорожі, дозвілля);

- ведення щоденників самопізнання;

- складання програми самовдосконалення «Я – доброзичлива людина»;

- організація спільної діяльності студентів і викладача.

Експериментальною базою дослідження була Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка.

Результати дослідження. Тренінг – це досить поширена нині форма інтерактивного навчання, основне завдання якого – не так опрацювати теоретичну інформацію, як сформувати в учасників нові вміння і навички, розвинути особистісні й професійні якості.

Тренінг (від англ. *training* – навчання, тренування, виховання) – це особлива форма навчання, у процесі якої людина: опановує нові знання; розвиває навички; переглядає власні цінності та пріоритети; розвиває, коригує та вдосконалює певні особистісні якості; обирає форми й методи поведінки, що відповідають її потребам та індивідуальності [8, с. 16].

Варто зауважити, що всі тренінги були досить динамічними, а своєю конфіденційністю, внутрішньою відкритістю, психологічною атмосферою, індивідуальною й груповою рефлексією вони приваблювали всіх без винятку учасників, а також зацікавлювали тих, хто не брав у них участі. Розв'язуючи різноманітні змодельовані ситуації і проблеми, аналізуючи їх під час тренінгу, майбутні вихователі набували нового досвіду, що сприяв підвищенню їхньої мотивації до саморозвитку та професійного зростання.

У процесі організації тренінгів ми зверталися до тверджень Г. Скрипки про те, що будь-який тренінг складається з трьох блоків: вступного (привітання та ознайомлення з темою; знайомство учасників; визначення очікувань; формулювання правил роботи під час тренінгу), основного (вивчення теоретичного матеріалу; виконання практичних завдань; організація ігор і вправ), завершального (виконання рефлексивних вправ; підбиття підсумків; формулювання посттренінгових завдань) [9, с. 4].

Нами було проведено також тренінги, основною ідеєю яких було створення атмосфери доброзичливості, при цьому значна увага приділялася формуванню особистісних якостей майбутніх вихователів, їхніх емоцій, ціннісних орієнтацій, уміння аналізувати та коригувати свою поведінку. Наведемо такий приклад.

1. Тренінг «Добро починається з тебе».

Мета: поглибити знання студентів про сутність доброзичливості, продемонструвати її значення у стосунках з іншими, формувати доброзичливе ставлення до оточення й навички безцінного спілкування.

2. Тренінг «Доброзичливий педагог – доброзичливі діти».

Мета: показати взаємозалежність доброзичливості дітей дошкільного віку і прикладу вихователя; згуртувати студентський колектив, створити позитивний психологічний клімат; розвинути комунікативні навички, вміння розуміти і чути інших, емоційну стійкість, упевненість у собі, доброзичливе ставлення одне до одного; мотивувати учасників до самовдосконалення, рефлексії.

Зі студентами із суперечливим та початковим рівнями готовності до формування доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку було проведено додаткові тренінги на такі теми:

3. «Як ми сприймаємо себе?».

Мета: створити позитивну атмосферу в групі, емоційний комфорт учасників тренінгу, дати можливість учасникам подивитися на себе збоку, краще зрозуміти власну поведінку в конфлікті, налаштувати на адекватне ставлення до «Я-образу», сформувати об'єктивну самооцінку.

4. «Дорога до себе як педагога».

Мета: розширити можливості особистісного зростання та самопізнання; продемонструвати важливість сформованих ціннісних орієнтацій педагога у формуванні світогляду зростаючої особистості; усвідомити та розвивати свої особистісні якості.

5. «Доброзичливе спілкування – основа гуманності».

Мета: розширити можливості встановлення контакту в різноманітних ситуаціях спілкування; відпрацювати навички розуміння інших людей, себе, а також взаємин між людьми; опанувати навички ефективного слухання; активізувати процес самопізнання та самоактуалізації; розширити діапазон творчих здібностей.

6. «Разом творимо добро».

Мета: згуртувати колектив, розвивати комунікативні навички, емоційну стійкість, упевненість у собі, доброзичливе ставлення одне до одного; мотивувати учасників до самовдосконалення, рефлексії, оволодіння механізмами комунікативної компетентності.

Слід зауважити, що результативність тренінгів була помітна майже відразу. Студентам сподобалася така форма роботи, більшість охоче взаємодіяли, виявляли бажання саморозвиватися та вдосконалювати власний рівень доброзичливості. Про це, зокрема, свідчать їхні позитивні відгуки. Проте траплялися й випадки небажання, а то й відкритої недоброзичливості. З такими студентами проводилася окрема індивідуальна робота – бесіди, консультації тощо.

Важливим напрямом роботи зі створення у ЗВО ціннісного середовища та зведення доброзичливості до найвищих моральних чеснот стала волонтерська діяльність, яка сьогодні набуває особливого поширення та актуальності. Значна кількість науковців та практиків приділяють особливу увагу питанням волонтерства, під яким розуміють благодійну діяльність, що провадиться на засадах неприбутковості, тобто без заробітної плати, кар'єрного зростання заради добробуту спільнот і суспільства загалом, гуманістичну діяльність, спрямовану на соціальну допомогу певним верствам населення (С. Литвиненко) [10, с. 191].

Досліджуючи соціально-педагогічну діяльність студентських волонтерських груп, Т. Лях констатує, що найбільш численна група волонтерів в Україні – це молодь, зокрема студенти. Для них волонтерство є не лише дієвим способом соціалізації, а й можливістю участі в соціально корисній діяльності. Волонтерська робота студентських груп спрямована переважно на вирішення актуальних проблем, що існують у суспільстві. Т. Лях визначає студентську волонтерську групу як невелику за чисельністю спільноту студентів, що діє на

добровільних засадах, об'єднана певною благодійною діяльністю та створена при державній чи неурядовій організації [11, с. 10]. Дослідниця вважає, що волонтерський рух може набувати різних форм: від звичної взаємодопомоги до спільних дій під час кризових ситуацій. Участь у волонтерському русі, з одного боку, дає студентам можливість самореалізуватися, а з іншого – відчуття себе причетними до участі в державних справах.

Ми поділяємо думку І. Литвиненко, що волонтерська діяльність – це невичерпний позанавчальний додатковий ресурс, який сприяє: розвитку професіоналізації особистості студента; поглибленню інтересу до обраної професії; формуванню почуття професійної відповідальності; набуттю власного практичного досвіду співпереживання, формування цінностей; свідомому якісному вибору щодо власної майбутньої сфери професійної діяльності, зважаючи на власну індивідуальність; розвитку комунікативних здібностей, умінню вести конструктивний діалог із різними за віком і соціальним статусом людьми тощо [10, с. 192].

Волонтерську роботу зі студентами ми організували в позанавчальний час або поєднували її з навчанням (лекції, практичні, семінарські заняття та ін.), що значно підвищувало якість фахової підготовки. Варто наголосити, що при цьому ми брали до уваги сучасну парадигму вищої освіти, зорієнтовану на особистість, та положення гуманістичної педагогіки, в яких стверджується, що особистість здатна передбачити своє особистісне становлення та активно формувати особистісний розвиток.

У межах волонтерського руху студенти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» організували та брали участь у заходах: «Чужих дітей не буває», «День спонтанного вияву доброти», «Добрий Ангел на тиждень», «Подаруй дитині іграшку», «День захисту дітей» тощо.

Слід зауважити, що кожен студент мав можливість самостійно обрати сферу своєї волонтерської діяльності, набути практичного досвіду, навчитися ціннісно та доброзичливо ставитися до кожної людини, переконатися, що будь-яка людина – унікальна. У дослідженні ми зважали на висновки І. Бега про те, що для молодих людей важливо самореалізовуватися, передавати власний життєвий досвід, знання, набувати нового досвіду, відчувати свою значимість [3]. Найважливіше в житті волонтера – усвідомлення необхідності власної діяльності та бажання працювати.

Організуючи волонтерську діяльність майбутніх вихователів та спостерігаючи за її результатами, ми зауважили, що волонтерство сприяло якісному включенню кожного студента в освітній процес, формуванню відповідальної позиції за власну освіту та якість навчання, спонукало застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності. Учасники волонтерських заходів виявили зацікавленість у самовдосконаленні, навчалися ціннісного ставлення до майбутньої професії та кожної людини незалежно від віку, соціального статусу, розвивали і проявляли доброзичливість, толерантність, шанобливість та інші гуманні якості.

У волонтерській діяльності зі студентами брали участь куратори груп, а також викладачі фахових кафедр. Під час організації та проведення акцій налагоджувалося позааудиторне педагогічне спілкування.

Високо оцінюючи роль особистісних зусиль вихователя у формуванні зростаючого індивіда, педагогічна наука вимагає підвищення активності студента щодо власного самовиховання. Зважаючи на те, що самопізнання є внутрішньою передумовою й стимулом до самовиховання особистісних якостей, зокрема й доброзичливості, під час вивчення курсу «Психологія дитяча» ми пропонували студентам поглиблено ознайомитися з його методами: самоспостереженням, самоаналізом, порівнянням себе з іншими. У процесі самопізнання майбутні вихователі мали можливість дізнатися про те, якими вони є та якими хотіли б стати. Із метою самоконтролю студенти вели «Щоденник самопізнання», де фіксували власні прояви доброзичливості та недоброзичливості за день, свої почуття від добрих і поганих учинків, здійснювали їх самооцінку. Аналізуючи позитивні та негативні прояви, намагалися визначити й охарактеризувати причину, яка вплинула на їх результат.

На основі записів у «Щоденнику самопізнання» студенти склали особистісні плани й програми роботи над собою (програми самовиховання «Я – доброзичлива людина»). Слід наголосити, що педагогічним фундаментом самовиховання є взаємний зв'язок між зовнішнім вихованням і самовихованням. Свідоме прагнення до самовиховання виникає внаслідок попереднього зовнішнього виховання, яке є проявом об'єктивного впливу суспільства на індивідуума через діяльність педагогів. Проте на початкових сходинках виховання ці зусилля (а саме: батьків, педагогів, одногрупників, громадськості, преси, інтернет-ресурсів) часто натрапляють на пасивні форми сприйняття, деколи – на протидію особи або з нерозумінням нею вимог і цілей вихователя. За таких обставин проявляється невідповідність свідомості та поведінки, яка має значну кількість конкретних відтінків. При цьому педагогічний аспект виступає як результат та умова правильно організованого виховання, в якому формуються соціальні й особистісно значущі завдання, мотиви, стимули, створюються позитивні умови для результативної роботи над собою. Особистість як об'єкт і активний суб'єкт виховання спрямована на те, щоб зовнішні педагогічні впливи, пройшовши крізь її внутрішнє сприйняття, провокували в ній думки й переживання щодо розриву між досягнутим і бажаним. Отож, виховання і самовиховання у становленні особистості є єдиним процесом.

Отримані теоретичні та експериментальні дані засвідчили, що приклад педагога є значущим чинником підготовки майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти. Тому ми погоджуємося з результатами досліджень Н. Старовойтенко, О. Лещинського, Т. Риги [12], в яких педагогічне спілкування є важливою сферою морально-духовного вдосконалення особистості. Педагогічне спілкування дає змогу реалізувати зміст, форми, методи і прийоми педагогічних впливів, орієнтованих на формування особистості студента (Л. Подоляк, В. Юрченко) [13].

Щодо зазначеного вище вагомими є висновки А. Бойко про те, що позитивна міжособистісна взаємодія учасників освітнього процесу можлива лише в системі гуманістично спрямованих суб'єкт-суб'єктних відносин, які розкриваються через когнітивне, емоційне й перцептивне відображення викладачем та студентами один одного, передбачають обмін знаннями, вміннями, інтересами та ціннісними орієнтирами, дають студенту можливість адекватно оцінити себе, власну діяльність, без чого неможливими є об'єктивна самооцінка і саморозвиток [14, с. 12].

Спираючись на дослідження Г. Костюка, котрий визначив провідний і обов'язковий принцип взаємозв'язку студентів та викладача – принцип сполучальності, А. Циплюк зауважує, що такий взаємовплив буде ефективним лише за умов, коли у викладача переважатимуть ширі моральні почуття зацікавленості процесом, що є показником людяності й гуманності стосовно студентів. При цьому студенти, які почуваються впевнено, спокійно та емоційно комфортно, – завжди активні у пізнанні та мають більше можливостей для творчої діяльності [15, с. 95].

Звертаємо увагу на висновки В. Ляпунової, котра, досліджуючи особливості реалізації системи професійної підготовки майбутніх вихователів до формування толерантності дітей дошкільного віку, наголосила, що доречно приділити увагу викладачам вищої школи, оскільки провідна роль у складному процесі розвитку міжособистісних стосунків у студентів належить саме викладачеві [6, с. 310].

Усе це зумовлює необхідність розглядати доброзичливість викладача не просто як особистісну якість, а як певну вимогу до нього, принцип його діяльності. Розвиток доброзичливості майбутнього вихователя неможливий без наявності аналогічної якості особистості у викладача ЗВО. Виховуючи в студента доброзичливість як особистісно значущу для нього цінність, викладач повинен проявляти відповідальне ставлення до власної поведінки як до однієї з основних умов формування доброзичливості в самому собі.

Акцентуємо увагу на тому, що емоційне благополуччя є обов'язковою умовою розвитку особистості, запорукою успіху освітньої діяльності, а отже, й обов'язковою

умовою сформованості готовності майбутніх вихователів до формування доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку. Налагоджуючи позааудиторне спілкування викладачів і студентів, ми організували спільні екскурсії, відвідування виставок та музеїв, подорожі, дозвілля. Варто наголосити, що до позааудиторних заходів залучалися всі без винятку студенти, їхня академічна успішність до уваги не бралася. Однак не всі майбутні вихователі прагнули розвивати свої якості та здібності у вільний час. Позааудиторна діяльність сприймалася ними як нецікава та незначуща. За такого підходу студенти втрачали можливість розкрити свій творчий та науковий потенціал, тому ми намагалися створити сприятливі умови для виявлення й розвитку їхніх можливостей та особистісної самореалізації. Щоб виробити позитивне ставлення до позааудиторної роботи, ми пояснювали її мету, поступово формуючи таким чином у майбутніх фахівців уміння самостійно ставити перед собою ціль і визначати завдання для її реалізації. Також систематично заохочували до саморозвитку та самопізнання. Особливу увагу при цьому приділяли менш активним студентам, котрих стимулювали самостійно запропонувати тематику заходу, який був би їм цікавий. Після цього створювалася організаційна група, яка допомагала в його проведенні. Скажімо, у межах позааудиторної діяльності було організовано та проведено «тематичні посиденьки» (теми обиралися студентами самостійно: «Вплив сім'ї на становлення особистості дитини», «Дорослі – приклад для дітей», «Чого можна навчитися в дошкільнят?», «Вечір «доброго» гумору» тощо). Варто зауважити, що, самостійно організовуючи певну діяльність, майбутні вихователі вчаться спілкуватися на професійному рівні, правильно розпоряджатися часом, набувають навичок взаємодії. Завдяки цьому в них підвищуються самооцінка, впевненість у власних силах. Позитивним фактором є підтримка та зацікавленість з боку викладачів.

Потрібно зазначити, що студенти з високим рівнем академічних знань не завжди були достатньо активними в організації позааудиторних заходів, для них важливіше було попрацювати у читальному залі або бібліотеці. При цьому окремі студенти з низькою успішністю, навпаки, охоче організовували прогулянки цікавими та видатними місцями рідного міста, спільні екскурсії, що сприяло розвитку доброзичливих стосунків із викладачами та між студентським колективом.

Таким чином, нами приділялася значна увага формуванню особистісно-мотиваційного компонента та створенню ціннісного середовища засобами доброзичливого спілкування й взаємодії як найвищої моральної чесноти, оскільки результати констатувального експерименту засвідчили низький рівень їхньої сформованості в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, сукупність форм і методів освітнього процесу, представлена нами, сприяла особистісно-професійному зростанню здобувачів вищої освіти, позитивно вплинула на підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку, зокрема збагатила, поглибила та уточнила знання студентів про форми, методи й засоби формування доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку та її роль у стосунках з оточенням; сформувала у студентів мотиваційні установки на організацію доброзичливих відносин в освітньому середовищі ЗВО; сприяла оволодінню методикою формування доброзичливості в дітей старшого дошкільного віку.

До перспективних напрямів наукових розвідок відносимо обґрунтування педагогічних засад особистісного та професійного самовдосконалення в руслі неперервної самоосвіти майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Використані джерела

- [1] Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 – «Дошкільна освіта». Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. №1456. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-012doshkilna-B.pdf>. Дата звернення: Березень, 06, 2021.
- [2] В. А. Слостєнін, Л. С. Подьмова, Педагогіка: інноваційна діяльність, М.: Магістр, 1997. 224 с.
- [3] І. Д. Бех, Виховання особистості, підручник, К.: Либідь, 2008.
- [4] Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.21 р, №33. [Електронний ресурс]. Доступно: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. Дата звернення: Лютий 08, 2021.
- [5] Г. В. Беленька, «Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки», дис. ... доктора пед. наук, Ін-т проблем виховання НАПН України, Київ, Україна, 2012.
- [6] В. А. Ляпунова, «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування толерантності дітей у дошкільних навчальних закладах», дис. ... д-ра. пед. наук, Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького, Мелітополь, Україна, 2017.
- [7] І. А. Онищук, Теоретико-методичні засади розвитку культури самовираження майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у художній діяльності, монографія, Львів: Камула, 2019.
- [8] О. Безсонова, «Створюємо сприятливий соціально-психологічний мікроклімат у колективі: тренінг для вихователів», Вихователь-методист дошкільного закладу, №12, с. 16–21, 2017.
- [9] Г. Скрипка, «Неможливе можливо – тренуймося!», Вихователь-методист дошкільного закладу, №4, с. 4–10, 2017.
- [10] І. С. Литвиненко, «Роль волонтерства у професіоналізації особистості студентів-психологів в умовах ВНЗ», Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського, серія: Психологічні науки, т. 2, вип. 10, с. 191–195, 2013.
- [11] Т. Л. Лях, Менеджмент волонтерських груп від А до Я, навч.-метод. посібник, К.: Версо-04, 2012.
- [12] Н. В. Старовойтенко, О. П. Лещинський, Т. М. Рига, «До проблеми педагогічної комунікативної взаємодії викладача зі студентами в умовах навчально-виховного процесу вищого навчального закладу», Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія: Психологія і педагогіка, вип. 27, с. 141–144, 2014.
- [13] Л. О. Савенкова, Професійне спілкування майбутніх викладачів як об'єкт психолого-педагогічного управління, монографія, К.: КНЕУ, 2005.
- [14] А. М. Бойко, «Феномен «суб'єкт-суб'єктні відносини» – стратегія подальшого розвитку педагогічної теорії і практики», Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць, спецвипуск 8, ч. І, Слов'янськ: СДПУ, с. 3–17, 2012.
- [15] А. М. Циплюк, «Підготовка майбутніх вихователів до створення здоров'язбережувального середовища у дошкільному навчальному закладі», дис... канд. пед. наук, СЧУ імені Лесі Українки, Луцьк, Україна, 2017. 269 с.

References

- [1] Standard of higher education of Ukraine: first (bachelor's) level, field of knowledge 01 – "Education / Pedagogy", specialty 012 – "Preschool education". Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 21, 2019 №1456. [online]. Available: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-012doshkilna-B.pdf>. Accessed on: Mar., 06, 2021. (in Ukrainian).
- [2] V. A. Slastėnyn, L. S. Podymova, Pedagogy: innovative activity, M.: Mahystr, 1997. (in Russian).
- [3] I. D. Bekh, Personality education, textbook, K.: Lybid, 2008. (in Ukrainian).
- [4] Basic component of preschool education (State standard of preschool education). Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 12.01.21, №33. [online]. Available: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf. Accessed on: Mar., 08, 2021. (in Ukrainian).
- [5] H.V. Bielienska, "Theoretical and methodological principles of formation of professional competence of educators of preschool educational institutions in terms of degree training", dis. ... Dr. ped. Sciences,

- Inst. of Probl. Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, 2012. (in Ukrainian).
- [6] V. A. Liapunova, "Theoretical and methodological principles of professional training of future educators to the formation of children's tolerance in preschool educational institutions", dis. ... Dr. ped. Sciences, Melitopol State Pedagogical University. B. Khmelnytsky, Melitopol, Ukraine, 2017. (in Ukrainian).
- [7] I. A. Onyshchuk, "Theoretical and methodological principles of development of the culture of self-expression of future educators of preschool education institutions in artistic activity, monograph, Lviv: Kamula, 2019. (in Ukrainian).
- [8] O. Bezsonova, "Creating a favorable socio-psychological microclimate in the team: training for educators", Educator-methodologist of preschool, №12, p. 16–21, 2017. (in Ukrainian).
- [9] G. Skrypka, "Impossible is possible – let's train!", Educator-methodologist of preschool institution, №4, p. 4–10, 2017. (in Ukrainian).
- [10] I. S. Lytvynenko, "The role of volunteering in the professionalization of the personality of students-psychologists in the conditions of higher education", Scientific Bulletin of the Nikolaev State University named after V.O. Sukhomlinsky, Series: Psychological Sciences, vol. 2, vol. 10, p. 191–195, 2013. (in Ukrainian).
- [11] T. L. Liakh, Management of volunteer groups from A to Z, textbook, K.: Verso-04, 2012. (in Ukrainian).
- [12] N. V. Starovoiitenko, O. P. Leshchinsky, T. M. Ryha, "On the problem of pedagogical communicative interaction of a teacher with students in the educational process of a higher educational institution", Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Series: Psychology and Pedagogy, Vol. 27, p. 141–144, 2014. (in Ukrainian).
- [13] L. O. Savenkova, Professional communication of future teachers as an object of psychological and pedagogical management, monograph, K.: KNEU, 2005. (in Ukrainian).
- [14] A. M. Boiko, "The phenomenon of "subject-subject relations" – strategy further development of pedagogical theory and practice", Humanization of the educational process: a collection of scientific papers, Special Issue 8, Part I, Slovyansk: SDPU, p. 3–17, 2012. (in Ukrainian).
- [15] A. M. Tsypluk, "Preparation of future educators for creating a healthy environment in a preschool educational institution", dissertation. ped. Sciences, Lesya Ukrainka National University, Lutsk, Ukraine, 2017. 269 p. (in Ukrainian).

Оксана Доманюк, кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры теории и методики дошкольного и начального образования Кременецкой областной гуманитарно-педагогической академии им. Тараса Шевченко, г. Кременец, Украина.

СОЗДАНИЕ ЦЕННОСТНОЙ СРЕДЫ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ КАК УСЛОВИЕ ЛИЧНОСТНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РОСТА БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ

В статье обоснована актуальность создания ценностной среды учреждения высшего образования как одного из условий личностно-профессионального роста будущих воспитателей учреждений дошкольного образования. Целью статьи является представление результатов авторского научного исследования, в частности формирование личностно-мотивационного компонента готовности соискателей высшего образования специальности 012 «Дошкольное образование к формированию доброжелательности у детей старшего дошкольного возраста». Раскрыты особенности внедрения различных форм и методов работы (тренингов, волонтерских мероприятий, внеаудиторного общения, ведения дневников самопознания, составление программы самосовершенствования и т. п.). Акцентируется внимание на том, что эмоциональное благополучие в процессе получения высшего образования является обязательным условием развития личности, залогом успеха образовательной деятельности и профессионального становления будущего специалиста. Сделаны выводы, что внедренные формы и методы работы способствуют формированию доброжелательных отношений и ценностных ориентаций участников образовательного процесса.

Ключевые слова: заведение дошкольного образования; ценностная среда; доброжелательность детей старшего дошкольного возраста; подготовка будущих воспитателей.

Oksana Domaniuk, Department of Theory and Methods of Preschool and Primary Education of Taras Shevchenko Regional Academy of Humanities and Pedagogy in Kremenets, Kremenets, Ternopil region, Ukraine.

CREATING VALUE ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS AS A CONDITION FOR PERSONAL AND PROFESSIONAL GROWTH OF FUTURE EDUCATORS

The topicality of creating value environment of higher educational institutions as a condition for personal and professional growth of future educators in preschool education is substantiated in the article. The significance of the problem is argued by the Law of Ukraine «On Education», «On Higher Education», by the Standard of Higher Education of Ukraine at the first (bachelor's) level of specialty 012 – Preschool Education, by scientific works of teachers and psychologists. The purpose of the article is to present the results of the author's research in the problem of development of the personal and motivational components for the readiness of higher education students in specialty 012 – Preschool Education to the development of benevolence in children of senior preschool age. The peculiarities of implementation of various forms and methods of work are revealed, namely trainings «Goodness begins with you», «Benevolent teacher – benevolent children», «How do we perceive ourselves?», «Road to ourselves as a teacher», «Benevolent communication – the basis of humanity», «Doing good together»; volunteer activities «There's no such thing as other people's children», «Random acts of kindness day», «Being a good Angel for a week» etc.; extracurricular communication (consultations, excursions, travels, leisure activities); keeping diaries in the context of developing your practice of self-awareness; drawing up a program of self-improvement «I am a benevolent person»; organizing of joint activities of students and teachers. Emphasis is placed on the fact that emotional well-being in the process of obtaining higher education is a prerequisite for personal development, the key to the success in educational activities and professional development of future professionals. It is concluded that the above mentioned forms and methods of work contribute to the development of benevolent relationships and value orientations of participants in the educational process which is a determining factor in preparing future educators to development of benevolence in senior preschool children. The substantiation of pedagogical principles of personal and professional self-improvement is considered as a promising area of scientific research as well as continuous self-education of future educators of preschool education.

Keywords: preschool educational institution, value environment, benevolence of senior preschool children, training of future educators.